Alevilik Çalışmaları ve Senkretizm (Bağdaştırmacılık)

Dr. Ahmet Kerim Gültekin
https://orcid.org/0000-0002-7169-7568 & ahmetkerim78@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
19.11.2026

Önerilen Atıf: Gültekin, Ahmet Kerim (2025). Alevilik Çalışmaları ve Senkretizm (Bağdaştırmacılık). Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.y44gd (Erişim Tarihi: 19.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Senkretizm, farklı inanç ve kültürel pratiklerin karşılıklı etkileşimi sonucu yeni biçimler kazanmasını ifade eden bir kavramdır. Akademik literatürde genellikle dinsel ve kültürel sentez süreçlerini açıklamak için kullanılsa da özellikle Alevilik çalışmalarında Alevilik-karşıtı ideolojik bir söylem aracına da dönüşebilmektedir. Alevilik bağlamında senkretizm, bir yandan tarihsel ve kültürel etkileşimleri açıklamak için kullanılırken, diğer yandan onu "melez veya "eksik" bir kültürel fenomen olarak tanımlayan ayrımcı bir çerçeveye hizmet edebilmektedir. Bu bağlamda senkretizm, akademik çalışmalarda Aleviliğin özgün bir kimlik olarak ele alınmasını engelleyen bir araç haline gelebilir. Dolayısıyla, Alevilik çalışmalarında senkretizm kavramının nasıl kullanıldığı eleştirel bir değerlendirme gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Alevilik Çalışmaları, Anti-Senkretizm, Bektaşilik, Etnosantrizm, Halk İnançları, Kültürleşme, Misyoner Dervişler, Senkretizm

Etimoloji ve Bağlam

Senkretizm, kültürel görüngülerin analizinde, çoğu zaman birbirine yabancı (hatta kimi durumlarda karşıt) inanç öğelerini ya da ritüelleri ahenkleştirme girişimidir. Ayrıca, farklı toplumsal gelenekler gibi, gündelik hayata dair kültür örüntüleri arasında benzerlikler kurma eylemini işaret ettiği kadar, örneğin farklı düşünce okullarına ait kuramlar arası etkileşimler gibi, yeni düşünsel sentezleri de kapsayıcı nitelikte kullanılan bir teoridir. Bu haliyle, yabancı kültürlere

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

ait söylem, davranış, inanma, ritüel, gelenek yahut kimi maddi kültür öğelerinin ekonomik, sosyal, dinsel, siyasal vd. boyutlarıyla, (göç, savaş, fetih, sömürgeleştirme, ticaret, mübadele vb.) karşılaşmalar yoluyla, karşılıklı hareketini ve zamanla aynı öğelerin dönüşümüyle ortaya çıkan tekil kültürel formları ifade eder. Nihayetinde senkretizm, karışma, melezleşme, kaynaşma anlamlarına gelecek şekilde kullanılan analitik bir araçtır.

Günümüzde ise kavram, çoğunlukla, kültürün dinsel boyutuyla ilişkili süreçlere ve öğelere dair bir analiz çerçevesi niteliği kazanmıştır. Senkretizm, bu meyanda, antropolojik kültür kuramlarının önde gelen kavramlarından kültürleşmenin (acculturation), dinsel kapsamdaki karşılığıdır. İnsanlık tarihi boyunca toplumlar sürekli hareket halinde olmuşlar, birbirleriyle çeşitli vesilelerle temas etmişlerdir. Toplumsal (iç ve dış) ilişkilerdeki etkileşimsel devingenlik ve tarihsel süreklilik, kültürün dinamik karakterinin de yaratıcısıdır. Bu yolla maddi ve manevi kültür öğeleri toplumlar arasında sürekli hareket halindedir ve zamanla da içerildikleri yeni kültüre eklemlenerek özgün biçimler kazanırlar. Kültürleşme, söz konusu içerilmiş yeni kültür formlarını işaret ederken, senkretizm, bu kategori içerisindeki dinsel (mitik) söylemler, yazılı (kutsal, edebi) metinler, kültler, ritüeller gibi öğelerle ilişkilidir.

Etimolojik olarak incelendiğinde de kavramın, politik boyutuyla, iç içe geçen ya da birleşim sonucu gibi anlamlar taşıdığı görülebilir. Senkretizmin, Antik Yunan'daki *syn* (eş) öneki ve *krasis* (karışım) kelimesinden türetilen *synkrasis*ten dönüştürülerek ortaya çıktığı bilinmektedir. Yunancadaki συγκρητισμός (*synkretismos*) ve συγκρητίζειν (*synkretizen*) kelimeleri, Plutarch'a (MS 45-125) kadar klasik yazında görülmemiştir. Ancak Plutarch, terimi, *Morolia* isimli eserindeki "Kardeş Sevgisi Üzerine" (On Brotherly Love – *Peri Philadelphias*) bölümünde, dışarıdan gelen düşmanla yüzleştikleri zaman kendi aralarındaki farklılıkları, husumetleri kenara bırakan ve ortak tehdide karşı birleşen Giritlileri anlatmak için türetmiştir. "*Synkeretismos*", bu itibarla, müşterek düşmana karşı birleşen Girit şehirleri

federasyonu anlamına gelmektedir. Bu kullanımıyla senkretizm, oldukça net politik belirlenimle, belirli bir amaç için "birbirine karışmış", "politik olarak birleşmiş" demektir (Gültekin 2020, 942-45).

Antik dönemden itibaren 16. yüzyıla kadar terimin kullanımına rastlanamasa da kavram olarak senkretizm, Erasmus'un "Opus Epistolarum" eserinde "*farklı bakış açılarının olumlu birliği*" içeriğiyle yeniden ortaya çıkar. Bilindiği üzere Rönesas'ın ardından, Antik Yunan düşünürlerine yeniden dönülerek, klasik orta çağ kilise söylemi antik felsefi yorumlarla yeniden yorumlanmıştır. Bu ahenkleştirme eğilimi, Aydınlanma devriminin yarattığı dinsel (ideolojik ve politik) eleştiriyi ve henüz ilk adımları sayılabilecek laik bir toplumsal (hukuku) kurguyu göğüsleme, karşı argümanlar üretme motivasyonuyla da açıklanabilir. Nitekim bu tarihsel izlekte kavram, 16. ve 17. yüzyıllarda, günümüzde de izleri sürülebilecek olumsuz çağrışımlar içeren niteliğini kazanacaktır. Öncesine kadar düşünsel yahut pratik boyutta kültürel formların benzerlikleri arasında süreklilik ilişkileri türetmeye yarayan aynı içerik, bu defa "bozulma", "yozlaşma", "sapma", "özünden uzaklaşma" anlamlarını kapsayan yeni anlam kategorileri kazanmıştır. Kıta Avrupa'sında Rönesans, Reform ve Aydınlanma seyrinde beliren büyük ekonomik, sosyal, siyasal, ideolojik dönüşümlerin bağrında yeşeren Protestanlık gibi yeni dinsel yorumlar ile Hristiyan Ortodoksiyi işaret eden merkezi Katolik kilise söylemi (politikası) arasında çeşitli uzlaştırma girişimleri, böylelikle senkretizmle suçlanacaktır. Dinsel biricikliği bozma, dejenere etme, ilkesizleştirme anlamıyla kavram, "karışarak bozulma" durumunu tarif etmek için kullanılmıştır (Birx 2006, 2095-98; Gültekin 2020, 942-45).

Senkretizm, her ne kadar Ortodoks kabul edilen söylem ve pratiklerin bozulması anlamında olumsuzlansa da gerek Hristiyanlık gerekse İslamiyet örneğinde "misyoner rahipler", "misyoner dervişler" eliyle bizatihi devletler tarafından bilinçli şekilde desteklenmiş yayılmacı bir asimilasyon taktiğidir. Örneğin, tıpkı daha eski tarihsel

devirlerde (antikitede ve hatta daha evvelinde, Neolitik sonlarında beliren uygarlık [devletleşme] süreçlerinde) olduğu üzere, fethedenler, üzerinde ekonomik, sosyal, askeri hâkimiyet kurdukları kültürlerin kutsal öğelerini kendi dinsel formlarında hep "içermişlerdir".

Yine de 19. yüzyıl boyunca kavram, merkezi dinsel söylem ve ritüellerin yanı sıra varlığını koruyan halk inançları bağlamında, yabancı yahut erken dönem (dinsel) öğelerin kültürel kabulü (içerilmiş biçimi) anlamında kullanılmaya devam etmiştir. 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında dünya genelinde etkisini sürdüren farklı uluslaşma ideolojileri ve deneyimleri, kavramla ilgili olumlu ve olumsuz yaklaşımları da yeniden şekillendirecektir. Senkretizm, çok-kültürlü ulus devletlerin kamu yönetimi açısından düşünüldüğünde, yerel (kültürel) farklılıkları merkezi iktidara tabiiyet, tebaa olma, birbirine benzeme, birlikte yaşama, ortak gelenekler paylaşma gibi söylemlerle birleştirmesi bakımından (olumlayıcı içeriğiyle) işlevseldir. Ancak ulusal kimlikleri özcü (primordiyalist) kültürel devamlılığa, değişmezliğe dayandıran tekçi ulusal kurguların ağırlık kazandığı yerde, "yozlaşmış" olmayı, "bozulmayı" işaret eden olumsuz bağlamıyla değerlendirilmiştir. Bu çerçevede beliren "anti-senkretizm", saflık ve Ortodoksi adına, kültürel tekilliğin savunusunda öne çıkmış teorik bir yaklaşımdır (Gültekin 2020, 942-45).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren (İkinci Dünya Savaşı sonrasında) Avrupa merkezli klasik antropolojinin kadim konusu/nesnesi "ilkel (ve geleneksel) dünya"nın dramatik ve hızlı dönüşümüne şahitlik edilir. Kapitalist sermayenin küresel hareketinin hızlanması, doğal kaynaklar ile tüketici piyasalarında büyük rekabet alanlarının ve gerilimlerin türemesi, iletişim-bilişim-ulaşım teknolojilerinde yaşanan hızlı ilerleme ve sömürgeciliğin tasfiyesi gibi geniş ölçekli tarihsel, ekonomik, politik ve askeri etkenler belirleyici hale gelmiştir. Klasik antropolojinin tarihi dışlayıcı yaklaşımlarla, yapı ve fonksiyon kuramlarıyla araştıradurduğu "kırsal" bağlamlı halklar (küçük ölçekli topluluklar) hızla (örneğin, kent boyutuyla "alt-kültür" gruplarına) dönüşmeye başlamış

ve yaşadıkları mekânlar da araştırmacılar için artık “riskli”, “tehlikeli”, “sakıncalı”, “yasaklı” hale gelmiştir. Ulusal (yahut sosyal) kurtuluş savaşları, işgaller ve işgal karşıtı hareketler, ayrılıkçı-bağımsızlıkçı politik örgütlenmeler, silahlı mücadeleler, istikrarsızlıklar, askeri darbeler, ayaklanmalar bu gibi coğrafyalarda araştırmacıların karşılaştığı (sıklıkla da mağduru oldukları) politik şiddetin günümüzdeki aktörleridir. Bu konjonktürde, senkretizm bağlamında, çağdaş antropoloji sömürgecilik ve sömürgecilik sonrası dinsel (büyüsel) inanma ve pratiklerin değişimi ve (daha önemlisi yaşanan dramatik, hızlı kültürel dönüşümde ne tür uyarlanmalar gösterdikleri) bu topluluklarca nasıl araçsallaştırıldıkları gibi konuları ön plana çıkarmıştır. Göçmen gruplar, mülteciler, azınlıklar, uyum (yahut çatışma) ve geçiş süreçleri ile özellikle ekonomik, politik sebeplerle göçlerin yöneldiği ülkelerde çok-kültürcü kamusal ve dinsel politikalar bağlamında çeşitli “senkretizm” yaklaşımları görünür olmuştur (Birx 2006, 2095-98; Gültekin 2019, 67-69).

20. yüzyılın sonlarından günümüze ise dünya genelinde yaşanan etnik ve dinsel canlanma süreçleri nihayetinde, pek çok kültürel kimlik farklı politikleşme deneyimi tecrübe etmiştir. Dolayısıyla kültürel kimliklerin (bilhassa dinsel kimliklerin) özgünlüğü, saflığı, tarihsel kökleri, sınırları gibi konular gündelik hayatın sosyo-politik boyutundaki ilişkiler açısından belirleyici hale gelmiştir. Politik arenadaki gerilimler, “bilimsel” nitelikte bilgi alanlarından devşirilen kavramların önemini ve prestijini arttırmıştır. Akademik bağlamıyla senkretizm, bu itibarla, kimlik aidiyetlerinin yeniden tanımlanmasını ima eden her tartışmada yahut yazılı eserde, sıklıkla başvurulan katalizör açıklama çerçevesine dönüştürülmüştür. Çoğunlukla politikleşmiş kültürel kimliklere dair türetilen fikirlerin kabul görmesi yahut itirazla karşılaşması durumlarında, senkretizm, olumlu yahut olumsuz kimi anlam setleri taşımaktadır. Örneğin (pozitif sosyal bilimlere göndermeyle) olumlayıcı içeriğiyle senkretizm, mevcut kültürel çeşitlilik ve çok katmanlılık içinde farklı ele alınan (ayrıştırılan) öğelerin özgül bileşimini

ve bu yeni formun kültürel tekilliğini vurgular. Biyolojik ve kültürel evrimin sürekliliği bağlamında toplumlar arasında sosyo-kültürel temasların ve alışverişlerin kaçınılmaz, doğal niteliğine vurgu yaparak, "özcü" kültür (kimlik) yaklaşımları karşısında sıklıkla kullanılan bir argüman olur. Politik ve sosyal örgütlenme, dil, din, akrabalık sistemleri, edebiyat, sanatlar, teknoloji gibi kültürün maddi ve manevi öğeleri ile toplumsal ilişki biçimleri için bu yaklaşım uyarlanabilir. Kimi antropologlar, yerelleşme ve küreselleşme kavramlarının analizinde de bu içeriğiyle kullanışlı olabileceğini ileri sürmüşlerdir (Gültekin 2020, 942-45).

Öte yandan kültürün tamamının yahut kimi öğelerinin tekil niteliklerine dair (etnosantrik tutumla ortaya çıkan) olumsuzlayıcı vurgusuyla senkretizm, kültürel süreçlerin etkileşimsel gerçekliğini gözardı eden tartışmalı bir tutum yaratır. Örneğin günümüzde çoğu dini (ve politik) otorite (kavramın dinsel inanmalarla ve pratiklerle ilişkili akademik bağlamına istinaden), onu, "saf olmama" yahut "kirlenme", "bozulma" imasıyla çoğunlukça kabul edilmiş (ve genellikle resmi) belirli bir dinsel bağlama göre "farklı" bulunan inançlar için kullanmaktadır.

Alevilik Çalışmaları ve Senkretizm Tartışması

Senkretizm, Türkçe yazında ve söylemde "bağdaştırmacılık" olarak karşılık bulmuştur ve Türkiye'nin yaşadığı sosyo-ekonomik, politik çalkantılar akademik yaklaşımları ve buradan devşirilen kavramları da doğrudan belirlemektedir. Senkretizm bahsinde, bu süreçlerin Türkiye'de doğrudan gözlemlenebileceği alanların başında ise Alevilik ve Bektaşilik yazını gelir. Alevilik araştırmaları, 1980'lerle birlikte kültürel kimliklerin politikleşme süreçlerine paralel biçimde, Türkiye'de hızla popülerlik kazanmıştır. Alevilik üzerine, "özcü" ve bağdaştırmacı" kutuplara ayrışmış olarak, karşıt yaklaşımlar sunan görüşlerin (ve aralarındaki ihtilafın) mevcut literatür ve söylem içerisinde baskın olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Buna göre senkretizm konusunda kendi içinde çelişir görünen çeşitli yaklaşımlar da göze çarpar. Örneğin bir inanma biçimi olarak Aleviliği özgül

nitelikleriyle, bağımsız bir kültür varlığı olarak ele almak yerine, Türk ulusal kimliğinin Müslümanlık öncesi dinsel geleneklerinin İslam diniyle özgün bir sentezi olarak değerlendiren görüşler, onu, Hristiyanlık, Musevilik ya da antik İran dinleri gibi bölgesel olası kültürel etkilerden dikkatle ayırmak ister. Bu tarihsel duraklar ve benzer kültür örüntüleri arasındaki benzerliklerden, devamlılıklardan hareketle ileri sürülen görüşleri ise Türk milli kimliğini yozlaştırmaya, bozmaya, bölmeye yönelik art niyetli, bilinçli girişimler olarak kodlar. Aleviliğin, Türk milli geleneklerinin İslam'la kavuşmasıyla ortaya çıkan senkretik biçimi olduğu tezi bu kabullerle inşa edilir. Buna karşın Aleviliği farklı tarihsel, toplumsal, dinsel etkilerle şekillenmiş senkretik bir inanma biçimi olarak tarif eden görüşler ise, onu, antik Anadolu, İran, Hindistan felsefi dinleri ile tek tanrıcı erken ortaçağ inançlarının özgün bir sentezi olarak tanımlama eğilimindedir. Her iki yaklaşım da senkretizmi, kültürel karşılaşmaların tarifinde ve ortaya çıkan süreçlerin analizinde kategorik bir araç olarak kullanır. Ancak üretilen bilginin (Alevilik bağlamında) hâlihazırda politik bir saflaşmayı da işaret eden söylemlerde üstlendiği role göre, senkretizm kavramı da olumlayıcı-kurucu yahut olumsuzlayıcı-kanıtlayıcı bir içerik taşır (Gültekin 2020, 942-45).

Senkretizm kavramı, akademik literatürde kültürel etkileşimleri, dinlerin tarihsel karşılaşmalarını ve inanç biçimlerinin dönüşümünü açıklayan bir analiz çerçevesi olarak kullanılsa da özellikle Alevilik araştırmaları bağlamında ideolojik ve politik bir aygıta dönüşme riski taşımaktadır. Alevilik çalışmaları, 1980'lerden itibaren Türkiye'deki kültürel kimliklerin politikleşmesiyle birlikte hızla popülerleşirken, bu süreçte senkretizm kavramının nasıl ele alındığı da önemli bir tartışma konusu olmuştur.

Akademik dünyada Alevilik üzerine yapılan araştırmalarda senkretizm kavramının iki yönlü bir kullanıma sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bir yandan, Aleviliğin tarihsel olarak farklı inanç ve kültürel geleneklerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan dinamik bir yapı olduğu vurgulanarak, bu kimliğin

esnek ve dönüştürücü karakteri olumlanır. Öte yandan, senkretizm kavramı, özellikle Ortodoks İslami bakış açısının etkili olduğu akademik ve kamusal söylemlerde, Aleviliğin "özgün olmayan", "karışık", "melez" ya da "eksik" bir dinî yapı olduğu imasını güçlendiren bir retorik araca dönüşmektedir. Bu ikinci kullanım biçimi, senkretizmi, kültürel geçişkenliği analiz eden bir akademik kavram olmaktan çıkarıp, Aleviliği İslam'ın "merkezinden sapmış, eksik, bozulmuş bir form" olarak resmetmenin teorik kılıfı haline getirmektedir.

Bu durum, Alevilik araştırmalarında daha geniş bir epistemolojik soruna işaret etmektedir: Alevilik üzerine geliştirilen akademik söylemler, kaçınılmaz olarak politik, ideolojik ve tarihsel bağlamlardan etkilenmekte ve bu bağlamlar içinde şekillenen kavramlarla tarif edilmektedir. Özellikle senkretizm, Aleviliği anlamlandırma sürecinde, kimi zaman akademik bir ayrımcılık mekanizmasına dönüşmektedir. Senkretik olduğu belirtilen öğeler, Aleviliğin kendine özgü bir teolojik ve kültürel sistem olarak kabul edilmesini engelleyen ve onu "eksik bir din" olarak sunan bir çerçeveye sıkıştırmaktadır.

Bu bağlamda, Alevilik çalışmaları içinde senkretizmin ele alınış biçimine eleştirel bir perspektifle yaklaşmak gerekmektedir. Akademik üretimde senkretizmin, tarihsel süreçleri anlamak için bir açıklayıcı çerçeve olarak mı, yoksa Aleviliğin İslam içindeki konumunu belirsizleştiren veya marjinalleştiren bir araç olarak mı kullanıldığı dikkatle incelenmelidir. Bu eleştirel perspektif, yalnızca Aleviliği değil, genel olarak kimlik, tarih ve din çalışmalarında kullanılan teorik kavramların nasıl şekillendirildiğini ve hangi toplumsal dinamikler içinde anlam kazandığını sorgulayan bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Sonuç

Yukarıdaki tartışmalar ışığında, Alevilik Çalışmalarında senkretizm kavramının kullanımına eleştirel bir gözle yaklaşmak gerekir. Kavram, tarihsel dönüşümleri ve

kültürler arası dinsel karşılaşmaları anlamak için değerli bir çerçeve sunabilse de özellikle sorgulanmadan ya da ideolojik biçimde kullanıldığında Aleviliği görünmezleştirme, çarpıtma veya marjinalleştirme potansiyeli taşır.

Bazı akademik bağlamlarda senkretizm, Aleviliğin zengin ve çok katmanlı tarihini görünür kılmak; onu uyarlanabilir ve dönüşüme açık bir inanç sistemi olarak değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Başka bağlamlarda ise kavram, Aleviliği İslami ortodoksiden bir sapma olarak göstermek ve onu türev, melez, hatta başarısız bir din biçimi olarak konumlandırmak için kullanılmıştır. Bu ikili işlev, akademik yorum ile ideolojik araçsallaştırma arasındaki derin gerilimi ortaya koymaktadır.

Bu açmazın aşılabilmesi için Alevilik Çalışmalarının daha düşünümsel bir yaklaşım benimsemesi gerekir. Bu yaklaşım, yalnızca akademik iddiaların içeriğini değil, aynı zamanda bu iddiaları üretmek için kullanılan kavramsal araçları da dikkatle incelemelidir. Senkretizm, karmaşıklığı ve melezliği görünür kılmak için mi kullanılmaktadır, yoksa sınırlar ve hiyerarşiler oluşturmak için mi? Kavram, anlamaya imkân sağlayan bir mercek midir, yoksa meşruiyetin sınırlarını belirleyen bir denetim aracına mı dönüşmektedir?

Sonuç olarak bu eleştiri, Aleviliğin ötesine uzanmaktadır. Kimlik, tarih ve din alanlarında kullanılan temel teorik kavramların -senkretizm de dâhil olmak üzere- içinde üretildikleri siyasal ve epistemik bağlamlar tarafından nasıl biçimlendirildiğini ve aynı zamanda bu bağlamların yeniden üretilmesine nasıl katkıda bulunduğunu sorgulamaya davet etmektedir. Bu nedenle, akademik nesnellik görünümü altında dışlayıcı veya özcü anlatıları yeniden üretmeye direnen; çoğulcu, tarihsel olarak temellendirilmiş ve özdüşünümsel bir araştırma yaklaşımına ihtiyaç vardır.

Kaynakça & İleri Okumalar

Birx, H. James. “Syncretism.” Encyclopedia of Anthropology. Der. H. James Birx. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications,

2006, ss. 2095-2098.

Bruinessen, Martin van. “When Heterodoxy Becomes Orthodoxy: Alevism as the ‘True’ Islam.” In Syncretistic Religious Communities in the Near East, eds. Kehl-Bodrogi, Kellner-Heinkele, Otter-Beaujean. Leiden: Brill, 1997, ss. 27-38.

Droogers, André. “Syncretism: The Problem of Definition, the Definition of the Problem.” Dialogue and Syncretism: An Interdisciplinary Approach, ed. Jerald Gort et al. Amsterdam: Rodopi, 1989, ss. 7-25.

Greenfield, Sidney M. ve André Droogers (ed.). Reinventing Religions: Syncretism and Transformation içinde Africa and the Americas. New York: Rowman & Littlefield, 2001.

Gültekin, Ahmet Kerim. “Senkretizm”, Antropoloji Sözlüğü, (eds Kudret Emiroğlu ve Suavi Aydın), s. 942-945. İstanbul: Islık Yayınları, 2020.

Gültekin, Ahmet Kerim. “Senkretizm”, Bilim ve Gelecek – Aylık Bilim, Kültür, Politika Dergisi, Sayı: 185 (2019), 67-69.

Leopold, Anita & Jensen, Jeppe Sinding (eds.). Syncretism in Religion: A Reader. London: Routledge, 2004.

Stewart, Charles & Rosalind Shaw (ed.). Syncretism/Anti-Syncretism: The Politics of Religious Synthesis. Londra: Routledge, 1994.

Su, Selçuk. Hurafeler ve Mitler. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi’nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir